

Digital revolution ur fågelperspektiv

Pelle Snickars är professor vid Humlab och en av landets mest tongivande medieteoretiker. När politiken fastnar i närsynt kortsiktighet vill han hålla fram en vidare vy med digitalt kulturarv, immaterialrätt och användardata som centrala frågor.

TEXT: Michael Nordvall FOTO: Mattias Pettersson

PELLE SNICKARS är inte helt lätt att få grepp om. Bosatt i Stockholm, veckopendlare till jobbet som professor på Humlab i Umeå. Men också med en lägenhet i Berlin, där han nyligen avslutade en gästprofessur på anrika Universität Humboldt.

TUR DÅ ATT DET numera går att "träffas" via Skype. En lösning som ändå känns rätt logisk när det handlar om en forskare som rör sig med begrepp som *datahushållning*, *digitalism* och *digital bildning*. Och som snart, via en snabbvisit i Umeå, ska vidare till Rom.

– Jag har dessvärre inte lyckats locka med mig min fru till Umeå. Hon är arkitekt med egen firma i Stockholm, så hon sätter agendan i familjen. Våra två flickor ar väl inte helt begeistrade av att jag är borta titt som tätt, men veckopendlandet till Umeå går utmärkt, säger Pelle Snickars, som ändå kan vara hemmavid ibland då han har forskningsprojekt i samarbete med kulturarvsinstitutioner i Stockholm. Tidigare med Kungliga biblioteket och Svenska filminstitutet, och nu med Tekniska museet.

"Lite lätt hipstervarning", tillstår han om lägenheten i Berlin, men säger att han varit en inbiten "berliner" sedan tiden som postdok vid Technische Universität i början av 2000-talet.

Uppvuxen i Täby började han studera ekonomisk historia vid Stockholms universitet i början av 1990-talet, för att sedan gå vidare till litteraturvetenskap och idéhistoria.

– Tanken var att jag skulle fortsätta med just idéhistoria – jag skrev obegripliga uppsatser om den tidige Wittgenstein och det outsägliga – men jag behövde ett extra ämne för min examen. Valet föll på filmvetenskap, och sedan blev jag kvar på Filmhuset och skrev en avhandling om tidig svensk film och visuell masskultur kring 1900. En enda gång sprang jag på Ingmar Bergman som muttrade i ett hörn.

EFTER DISPUTATIONEN kom han att arbeta på Statens ljud- och bildarkiv, SLBA, som 2009 gick upp i Kungliga bibliotekets avdelning för audiovisuella medier. Två institutioner som regleras av pliktexemplarslagen, men som fått allt svårare att bevara det snabbt växande överflödet av konvergerande medietyper. ▶

”Hanteringen av användardata är redan en miljardindustri.”

Pelle Snickars

Ålder: 45 år.

Gör: Professor vid Institutionen för kultur- och medievvetenskaper och Humlab.

Fritidsintressen: Familj, läser & styrketränar (en bra dag tar jag 100 kg i bänkpress).

Senast lästa bok: Mycket amerikanskt för närvarande: Colson Whiteheads *The Underground Railroad* (om slaveri och en lyckad flykt (näja) + John Williams *Butcher's Crossing* (om en buffeljakt som slutar illa).

Senast sedda film eller TV-serie: *Manchester by the Sea* (drabbande om manlighet i kris).

Lyssnar på: Melanie De Biasio (bedårande belgisk electro-noir-jazz).

– Det pågick sedan länge en diskussion om att det blivit svårt att hålla isär medierna. Redan i mitten av 1970-talet efterlyste Harry Schein, Svenska filminstitutets dåvarande vd, en sammanhängande politik för området istället för ännu en filmutredning, massmedieutredning, pressstödsutredning och så vidare. Att olika delar av mediepolitiken hanteras av olika departement gör det svårt för staten att agera, säger Pelle Snickars.

– För många är sådant främst intressant teoretiskt, men för mig kom det ”inpå kroppen” ur arkivariens perspektiv, förklarar han.

Går det att ta emot och arkivera den allt större mängden ”information”? Även de enorma datafiler som skapas av HD-TV, alla dokusåpor och reklam? Är det ens rimligt?

– Nej, vi klarar inte det. Ofta tänker man sig nog att det *lagstadgade* är bra som garant för att inget försvinner, men det kan vara ett problem, menar Pelle Snickars och lyfter fram det paradoxala i situationen.

ARKIV HAR ALDRIG SPARAT ALLT, gallring har varit praxis. Utan urval blir lagen en kvarnsten för kulturarvsinstitutioner som tvingas åtyda lagens krav, men sedan inte har råd att lägga resurser på annat relevant som påverkar samtiden, som till exempel bloggar och Youtubevideor.

– Det kulturarv vi får är en effekt av politiska beslut, som inte förmår hantera en skenad teknologisk situation. Men det är inte mycket diskussion om detta kring digitalt material, trots att det är en viktig fråga inte minst för forskning inom humaniora och samhällsvetenskap: Hur ska vi om hundra år förstå den tid vi lämnat?

DESTO MER DISKUSSION har det varit kring mediebranschens kris, inte minst i ljuset av Sveriges Televisions webbsatsningar. Ändå ingick det inte i den statliga Medieutredningens direktiv att titta på just public service.

– Lite märkligt var det ju. Staten skjuter till ungefär nio miljarder i mediepolitiskt stöd, varav åtta till public service – men det får man inte ta i. Så när mediebranschen – som självklart egentligen är en lobbygrupp – hörde av sig tyckte jag att politiken varit lite feg som inte tagit tag i detta, säger Pelle Snickars.

Men att samma forskare skulle medverka i både den statliga utredningen och branschens parallella *public service-kommission* blev för mycket för de förra, så Snickars bidrag ”Inför en grön datahushållning” plockades bort från Medieutredningen, trots att det inte alls berörde public service utan främst handlar om ”användardata”. Den som googlar skall dock finna.

DÄRFÖR ÄR DET NU ”bara” i public service-kommissionens rapport han står som medförfattare. En rapport som bland annat föreslår att vi ska ge en mindre del till public service-institutionerna och mer till en public service-fond, där även andra kan söka medel.

– Det är faktiskt inte så olikt ett förslag i Medieutredningen, så jag har inga problem att stå upp för det, även om det är ”anti-institutionellt”. Redan idag är massor av program i SVT och SR producerade av kommersiella bo-

lag. Man skulle till exempel kunna tänka sig ett expanderat SVT Play, med mycket annat material.

Pelle Snickars gör en jämförelse med ett bibliotek; är det i första hand en lokal eller en *funktion*? Är public service ett antal stora byggnader eller institutioner på Gärdet i Stockholm – eller en funktion som ska komma medborgarna till godo?

VÄGEN FRÅN FASTA medieformer som ”tidningen” eller ”kanalen” mot alltmer diversifierade och personifierade anhopningar av ”innehåll” är dock allt annat än oproblematiskt – vilket Snickars bortgallrade text ”Inför en grön datahushållning” vittnar om.

– Jag har hämtat en grundtanke från nätkritikern Evgenij Morosov, och det är synen på användardata som *kapital*. Vi konsumerar mer och mer immateriella produkter – Spotify, nättidningar, med mera – och det är rimligt att anta att det kommer att öka. Hanteringen av användardata är redan en miljardindustri.

MEN HUR FÅR VI SOM MEDBORGARE MAKT över våra användardata? Pelle Snickars drar en parallell till konflikten mellan miljö och tillväxt.

– Frågan inrymmer en paradox: Hur ska nya företag och tjänster växa fram om det blir för mycket restriktioner? Och om alla kopplar ned sig blir det ingen utveckling.

Å andra sidan kanske utvecklingen svänger åt något oväntat håll. Nätet kanske inte var den goda sak vi hoppats på?

– Jag har själv alltid sett överflödet i ett lätttröligt informationsuniversum som en möjlighet. Men det håller kanske på att utvecklas till något annat, ”det onda internet” där vi aldrig når varandra? Men att försöka lösa det med statliga regleringar är nog omöjligt. Och har man en humanistisk grundsyn är det dessutom helt naturligt att frågor är komplicerade. Det är ofta inte lätt att slå fast vad som är ”rätt”, ens för en forskare.

FORSKNING ÄR VAD Pelle Snickars ägnar sig åt på heltid. Med flera stora forskningsprojekt, projektledning, egen forskning och handledning av doktorander har tiden inte räckt till för undervisning på grundnivå, även om viljan finns där.

Att arbetsplatsen Humlab de senaste åren genomgått en del förändringar och bland annat fått en tydligare forskningsprofil, har inte stört hans pågående forskningsprojekt.

– Nej, tvärtom. Humlab är och förblir landets tveklöst bästa plats för forskning inom digitala humaniora och var huvudskälet till att jag sökte mig till Umeå universitet. Här finns en fantastisk infrastruktur – och än bättre utvecklare och programmerare. Teknologiskt orienterade humanvetare och digitala humanister i Sverige skulle ge sin högra hand för att ha ett Humlab. Och Umeå universitet har två! ●